

Магістр 2 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

**ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ**

Анотація. Досліджено особливості розвитку банківської системи України в період фінансово-економічної кризи та проаналізовано її сучасний стан. Виділено основні проблеми, що стримують розвиток банківського сектору на шляху до євроінтеграційного простору, запропоновано шляхи їх вирішення.

Аннотация. Исследованы особенности развития банковской системы Украины в период финансово-экономического кризиса и проанализировано ее современное состояние. Выделены основные проблемы, сдерживающие развитие банковского сектора на пути евроинтеграционного пространства, предложены пути их решения.

Annotation. Characteristics of developing the banking system of Ukraine in financial and economic crisis and its current state are analyzed. The main problems that hinder the development of the banking sector towards the European integration space are determined, and their solutions are proposed.

Ключові слова: банки, банківська діяльність, банківська система, глобалізація, іноземний капітал.

У будь-якій державі, незалежно від економічної системи та способу організації суспільних відносин, банківська система відіграє визначальну роль. Недарма банківську систему порівнюють часто із кровоносною системою економіки держави. Стан банківської системи має визначальне значення в умовах розвитку національної економіки. Саме банки є одним із головних джерел інвестування фінансових ресурсів в економіку країни. Тому з розвитком міжнародних відносин та посиленням глобалізаційних процесів забезпечення стабільності банківської системи – це першочергове завдання, яке необхідно вирішити Україні на шляху до євроінтеграції.

Питання, присвячені аспектам розвитку банківської системи України, досліджували багато науковців та практиків: Брегеда О. А. [1], Гриценко Л. Л. [2], Онопрієнко Є. Ю. [2], Г. Панасенко [3], Савлук С. М. [1] та ін. У своїх працях вони вивчали банківську систему, визначали коло проблем, які впливають на банківську систему України. Але ці питання потребують подальшого дослідження.

Мета статті – дослідити, які ж проблеми заважають банківській системі України інтегруватись у європейський та світовий простір.

Завдання дослідження – визначити сутність проблем та надати рекомендації щодо їх подолання.

Об'єкт дослідження – банківська система України.

Предмет дослідження – проблеми розвитку та пропозиції щодо їх подолання.

Наявність в Україні функціонального фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки, завоювання міцних позицій на вітчизняному та світовому ринках. Українська фінансова система стрімко зростала протягом семи років до початку світової фінансової кризи 2008 р. Банківський сектор був основою швидкого розвитку економіки та характеризувався високими прибутками, зростанням особистих доходів, а також легким доступом до кредитів (на той момент доступним був також іноземний капітал), входом іноземних банків та достатньо м'якою внутрішньою грошово-кредитною політикою. Банківське кредитування зросло більше ніж на 70 % у період між 2006 та 2008 рр., причому більше половини кредитів видавалося в іноземній валюті. Протягом останніх чотирьох років чисті активи банків збільшилися в чотири рази, тоді як співвідношення кредитів до ВВП підвищилося з 20 % у 2002 р. до 77 % у 2008 р. У другій половині 2008 р. економіка України завершила період стійкого приросту й увійшла в глибоку рецесію, найглибшу з часів початку 1990-х [4].

Аналіз сучасного стану банківської системи показав, що одним із найскладніших періодів у діяльності вітчизняних банків був 2009 р. – збитки сягли 38,4 млрд грн, тоді як прибутки 2008 р. дорівнювали приблизно 7,3 млрд грн. Стабільно прибутковими протягом 2009 р. були Ощадбанк, Приватбанк та Укрсоцбанк. Наразі спостерігається позитивна тенденція, оскільки збитки банків за період 2011 р. склали близько 7,7 млрд грн. Причому чистий збиток склав у 2011 р. 4,8 млрд грн, що порівняно з 2010 р. – 9,4 млрд грн – майже у два рази менше [5].

Перед українською системою постала ціла низка проблем, основними з яких є такі: низький рівень конкурентоспроможності банківського сектору; низька якість надання послуг за їх високої вартості; недостатній рівень капіталізації; незалежність Національного банку України. Вирішення зазначених проблем, що стримують розвиток банківського сектору України, забезпечить його стабільність та ефективно функціонування економіки загалом.

Однією з головних проблем розвитку банківської системи є низький рівень її конкурентоспроможності, тобто неможливість вітчизняних банків конкурувати з іноземними. З кожним роком кількість іноземного капіталу в статутному капіталі банків зростає. Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків України на 1 серпня 2011 року зменшилася до 38 % порівняно з 40,6 % на 1 січня 2011 року. Що перевищує нормативне значення межі економічної безпеки на рівні 30 %. За даними 2011 р., щонайменше у 56 банків в Україні є іноземний капітал, 21 з яких повністю належать іноземцям [6].

Значна кількість іноземних банків, з одного боку, сприяє фінансовому розвитку країни, а з іншого – несе істотні загрози, такі, як: витіснення українських банків, неможливість здійснення повного контролю за операціями іноземних банків та ін.

Наступною проблемою розвитку банківської системи України є занадто низький рівень капіталізації, що призводить до витіснення національних банків іноземними. Недостатність фінансових ресурсів у банківському секторі затримує економічне зростання країни. Власний капітал українських банків на 01.09.2011 р. становив 149,1 млрд грн [7]. Слід зазначити, що такий рівень є низьким порівняно із зарубіжними країнами. Капіталізація банків США – 496 млрд євро, Франції – 390 млрд євро, Німеччини – 354 млрд євро, Іспанії – 210 млрд євро, Нідерландів – 112 млрд євро, Швейцарії – 100 млрд євро [2].

Збільшуючи рівень капіталізації, банки підвищують свою конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, і забезпечують

фінансову стабільність економіки України. Існують такі шляхи підвищення капіталізації банків України, як: створення банківських об'єднань; збільшення капіталу за рахунок прибутку; злиття та реорганізація банків; випуск акцій власної емісії тощо. Збільшуючи рівень капіталізації за рахунок прибутку, злиття банків, випуску банком облігацій та емісії акцій тощо, банки підвищують свою конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, забезпечуючи фінансову стабільність.

Невирішеною проблемою залишається низький рівень якості послуг та їхня висока вартість. Одним із головних показників, який характеризує ситуацію, що склалася, є базова облікова ставка, яку встановлює Центральний банк країни. Чим вища відсоткова ставка, тим дорожче надаються кредити банкам і, відповідно, підприємствам та населенню. Облікова ставка НБУ на 10.02.2012 р. становить 7,75 % [8], тоді як у провідних країнах світу цей відсоток змінюється з 0,1 до 3,75 % [9].

Більшість авторів пильну увагу приділяють проблемі забезпечення незалежності НБУ. У своїх дослідженнях науковці зазначають, що істотні зміни в роботі центральних банків (ЦБ) останнім часом спостерігають у всьому світі.

Так, зростає незалежність ЦБ при прийнятті рішень у сфері грошово-кредитної політики. Тільки в 90-х роках минулого століття 34 держави ініціювали законодавчі зміни, спрямовані на посилення оперативної незалежності своїх центробанків.

Як теоретичні дослідження, так і міжнародний досвід свідчать, що країни з більш незалежним центробанком, як правило, домагаються кращих результатів економічної політики. При цьому нижчий рівень інфляції досягається з меншими втратами для економічного зростання та зайнятості. Цілі та політика центробанку повинні бути чітко визначені законодавчо, а його діяльність – бути прозорою для громадськості. Основний аргумент на користь більш незалежного центрального банку полягає в тому, що для підтримки довгострокових темпів економічного зростання необхідно забезпечити цінову стабільність. При цьому незалежний центральний банк має менше стимулів для генерування інфляції, ніж уряд. Проаналізувавши реалії, що склалися в нашій країні, експерти [10] дійшли висновку, що стан справ зі здійсненням грошово-кредитної політики в Україні ще далекий від найкращих світових аналогів.

Тому автор вважає за необхідне проведення таких заходів: надати більшій незалежності НБУ; активізувати розвиток системи рефінансування банків НБУ; проводити міжнародну сертифікацію вітчизняних банків; проводити аудит за підсумками року за міжнародними стандартами.

Автором було розглянуто проблеми, що заважають подальшому розвитку банківської системи, а саме: низький рівень конкурентоспроможності, низька якість послуг за їх високої вартості, недостатній рівень капіталізації, незалежність НБУ. Були запропоновані кроки для поліпшення розглянутої ситуації. Все це надасть змогу наблизити нашу державу до інтеграції в європейський простір.

Як свідчать опитування, більшість клієнтів вітчизняних банків незадоволені рівнем та якістю послуг, які надають банки. А тому є необхідність прийняти закон, у якому конкретно було б прописано критерії оцінки наданих банком послуг, яким вони мають відповідати. Ще одним пріоритетним напрямом є розробка ключових показників ефективності, винятково для кожного банку, відповідно до стратегічних цілей, яких хоче досягти банк. Це дало б змогу слідкувати за результативністю та ефективністю дій персоналу, керівництва тощо, щодо досягнення поставлених цілей, виконання планів.

-
- Література:** 1. Брегеда О. А. Тенденції розвитку світової та вітчизняної банківських систем / О. А. Брегеда, С. М. Савлук // Ринок фінансових послуг. – 2010. – № 4. – С. 27–34. 2. Гриценко Л. Л. Банківська система України: сучасний стан і напрями розвитку / Л. Л. Гриценко, Є. Ю. Онопрієнко // Гроші, фінанси і кредит. – 2010. – № 10. – С. 111–116. 3. Панасенко Г. Основні напрями забезпечення стабільності банківської системи України на шляху інтеграції у світовий фінансовий простір / Г. Панасенко // Схід. – 2009. – № 1 (січень-лютий). – С. 51–53. 4. Співробітництво з метою підвищення конкурентоздатності економіки України // Звіт Американської Торгівельної Палати в Україні. – 2010. – Червень. – С. 9–11; 63–66. 5. Украинские банки в 2011 году снизили убытки на 40,8 % [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://korrespondent.net/business/economics/1314246-ukrainskie-banki-v-2011-godu-snizili-ubytki-na-408>. 6. Уменьшение доли иностранного капитала в уставном капитале банков [Электронный ресурс] // Друковане видання журнал "БАНКИРЪ". – Режим доступа : www.banksinfo.kiev.ua/analitics?id=1304. 7. Підсумки діяльності комерційних банків України за вісім місяців 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : maidan.org.ua/2011/10/pidsumky-diyalnosti-komertsijnyh-bankiv-ukrajiny-zavisim-misyatsiv-2011-roku/. 8. Облікова ставка НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : agentprivatbank.ucoz.net/index/oblikova_stavka_nbu_u_2012_r/0-11. 9. Звіти Національного банку України [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. 10. Сколотяний Ю. Про що кажуть експерти [Електронний ресурс] / Юрій Сколотяний // Дзеркало тижня. – № 4. – 03 лютого 2007 року. – Режим доступу: dt.ua/ECONOMICS/pro_scho_kazhut_eksperti-49091.html.